

teipsum abjeceris, plena animi pace perfrueris. » Et subject: Quidam, ait, frater, quem ego religiosa veste Deo initiavi, cepit postea nulla de me sinistra et obscena loqui. Id ego secreto cognovi mihi que dixi: « Hic est a Christo missus, ut omnem anime tue vanitatem et gloriam ferro adurat. Hic est medicus anime tue; sicuti nocent qui beatum te et sanctum predicare soleat. » Dixi ergo referentibus ejus convicia in me, illa aperta esse mala, eorumque minimam partem que in me vidisset: occulta vero latere in animo infinita que non vidisset. Postea frater ille Casadeo mihi occurrit, meque identidem salutavit et osculatus est, quasi nihil de me dixisset. Ego vicissim eum peramanter resalutavi et osculatus sum, quasi nihil scirem eorum que contra me dixerat. Tum ille flens prociidit ad pedes meos: Ignosce, ait, Pater; multa enim indigna de te dixi. Ego contra osculo complexum compello, dicoque me omnia hec cognovisse, et tamen eodem amore semper eum prosecutum esse, nec induci potuisse ut ullum verbum sinistram contra eum proferrem. sed continuus votis ei numen propitiassent. Argumentum tibi, inquit, sit: laborabam graviter oculis, cum memor tui, impressi illis signum sancte crucis, et oravi: « O Domine Jesu Christe, per preces illius (te nominabam) sana me: » extemplo curatus sum.

Idem narrabat, cum mendicus quidam minus quam sperabat a B. Dionysia stipis accepisset, cepit de illa et me inhonesta evomere; cumque illa tantum injuriam vellet tolerare, dixi: « Domina, tibi ipsi insidias: omnem enim virtutem ab anima excludis. Quid dignum his sustinebis que pro te Christus sustinuit? Meministi, domina, quantam vim opum velut stercorea dissiparis? Quod si mansuetudinem tibi non comparaveris, perinde eris ac faber ferrarius, qui massam ferri tundit, et nullum inde vas conficit. S. Ignatius ait: Mansuetudinem volo, qua omnis vis et potestas principis hujus mundi enervatur. Nota certa contemptus mundi est, nulla re perturbari. » Aurum contempti, acule punctura moveris? non es sarva Dei, sed honoris quem amas; quod enim animi sunt vitia, tot sunt et domini. Nam, ut ait Apostolus: « A quo quis superatus est, hujus et servus est. » His illa auditis emendata et admirata: « Invenisti, ait, Deum quem desideras. » Hec omnia ex Patre et Dorotheo refert Noster Raderus in *Vitatorio* part. III, cap. II.

Climachus, cap. De *Humilitate*: Diem, ait, perdidisse te puta, quo non sustineris opprobria. Quocirca regula undecima Constitutionum nostrarum tam serio et graviter inculcat nobis ardens desiderium patiens injurias et contumelias. Scribit de seipso S. Gregorius Nazianzenus, quod in omnia quam honore et splendore sil clarior. Idem de fratre suo Casario, qui a Juliano Apostata prefectura ararii dejectus fuerat, eo quod esset christianus, ait potius sponte eam hortante

Nazianzeno deseruerat, scribit, quod ex honoris hujus neglectu factus sit honorator, quodque in nomina hae sit decoratus et illustratus.

33. **QUA SI ABIECI** (q. d. Esto videtur Deus afflictum ad tempus abjecisse, tamen) et miseriter, — id est, etiam rursus misericorditer ejusdem: Non enim « continebit in ira sua misericordias suas, » *Psalm. LXXVI, 10*; hebraice est, *si dolere offerit, miserabitur*; percussit enim et ipse sanabit, *Deuter. cap. XXXII, 39*. Hae spes certa miserationis et liberationis divina excitavit Jeremiam, virosque sanctos, ut facies alapis alacriter praeberent, et gauderent saturari opprobriis. Ita Tobias, cap. III: « Post tempestatem, inquit, tranquillam facis: et post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. »

NON ENIM HUMILIATV EX CORDE SUO, — q. d. Non est Deo volupe, proprium, aut per se intentum affligere homines, sed per accidens hoc Deus facit, et quasi coactus ob peccata nostra: proprium enim est Dei misereri, et, ut dicitur, *Sapient. I, 13*: « Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione vivorum. » Unde Septuaginta vertunt: *Non respondit ex corde suo, et humiliavit filios viri*. Hebraeum enim *למאנה* ana et humiliare significat et respondere; quod Theodoretus ita exponit: Quasi Deus non ex animo loquatur, quando inquit se iratum esse, cum intus gerat viscera misericordiae. Chaldaeus prorsus aliter exponit, sic: *Quia, propterea quod non affligit unusquisque animam suam, et non auferit superbiam de corde suo, ideo hoc fecit, ut devolveretur interitus super filios hominum*. Sicut ergo medicus vult ustionem et cauterium amici aegri, non propter se, sed ut eum morbo liberet: ita et Deus vult tribulationem nostram, ut animae vitia resacet, non ut hominem tribulet et cruciet.

34. **UT CONTERERET**. — Hic versus et duo sequentes pendunt ex precedenti, q. d. Deus non humiliat ut conterat, quasi saevus dominus et tyrannus. Aut potius hi tres versus pendunt ex finis vers. 36, scilicet « Dominus ignoravit, » ibi enim concluduntur hi tres versus littera *lamed*, qui hic incipiunt, q. d. « Dominus ignoravit, » hoc est, ignorat et nescit ut conterat pro arbitrio, pro non meritis, vinctos terrae, utque declinet more perversorum iudicum iudicium, id est normam iudicii alicujus viri, nolens eum ad sui defensionem admittere; sed ex odio vel gratia, ut donis corruptus, volens causa inaudita eum insontem damnare, aut sentem plus aequè punire, ut hominem suam causam coram se agentem, et iuste defendentem pervertat, et iniuste damnet; haec enim « Dominus, » qui iustissimus est et clementissimus pater, « ignoravit, » hebraice non vidit, id est facere non novit, nec cogitavit. Ita Olympiodorus, Rupertus, Lyranus, Vatablus. Unde Syrus vertit: *Ad condemnandum hominem in iudicio suo Dominus non vidit*; et Arabicus Antiochenus adversative, sed eodem sensu, vertit: *Et homo fecit iudicium*

ejus et exaudivit eum, quia Dominus videt eum (1)

Secundo, haec, ut pendet ex fine versus 36, « Dominus ignoravit, » alii accipiunt hoc modo, quod occurrit objectioni huic. Si verum est quod dicitur, Deum non abjecisse suos fideles, sed eorum misereri; cur ergo videmus multos ex eis, ut Iudeos, conteri sub pedibus tyrannorum, scilicet Chaldaeorum, et iudicium eorum defecit, eosque iuste se defendentes condemnari, et bonis omnibus everti? Respondet haec omnia, si fiunt, non fieri Deo probante, sed quasi ignorante, id est non volente, non jubente, sed permittente, hoc est, non fieri voluntate sua antecedente, sed consequente, scilicet ob praevisam et permissam Chaldaeorum culpam. Ita Rabanus, Hugo, S. Thomas; unde Arabicus Alexandrinus vertit: *Et condemnavit bonum in iudicio, et non vidit id*.

Tertio, Chaldaeus et Theodoretus explicant, q. d. Deus non humiliat ex se, et sua inclinatione, sed ob peccata, eos scilicet qui solent alios contere, et iniuste damnare. Primus sensus est planissimus.

OMNES VINCTOS TERRAE, — Iudeae scilicet, id est omnes Iudeos a Chaldaeis vinctos et captos, ita Hugo; vel, ut S. Thomas, « vinctos, » id est afflictos in terra, tenuis et pauperis, *Psalm. LXXIII, 34*.

Secundo, Olympiodorus et Vatablus per vinctos terrae intelligunt peccatores; hi enim peccatis obstricti et vincti sunt.

Tertio, Theodoretus: hi, inquit, vincti terrae sunt homines terrae alligati, qui terrena sapiunt, nec mentem ad subtilia et caelestia erigunt. Sed primus sensus est literalis.

35. **UT DECLINARET (DEUS) IUDICIUM VIRI** (non iusta lance ejus merita ponderando, sed declinando iudicii libram in unam vel alteram partem) IN CONSPPECTU VULTUS ALTISSIMI, — id est suo. Est hebraismus, loquitur enim Deus de se in tertia persona.

36. **UT PERVERTERET HOMINEM**, — id est hominis causam et iudicium.

DOMINUS IGNORAVIT, — id est practice nescit, non facit tria jam dicta, scilicet ut conterat, declinet et pervertat hominem in iudicio. Ex Hebraeo ali-

ter hi versus quattuor (scilicet 33, 34, 35, 36), verti et connecti possunt cum Maldonato sic: Non humiliavit Deus ex corde, « ut contereret, » scilicet hostis Chaldaeus Iudeos, eorumque iudicium declinaret, et perverteret: « Dominus ignoravit, » hebraice, *Dominus non vidit*; id est ita ut Dominus non videret, id est non provideret aut curaret, q. d. Deus non humiliavit Iudeos ex corde, quia non permisit Chaldaeos affligere Iudeam sine magno consilio et providentia; fecit enim hoc ut Iudaei emendarentur. Unde sequitur: « Quis est, » etc., q. d. Haec cum ita sint, quis audeat dicere fieri quiddam Domino non jubente? id est sine ejus voluntate ac providentia. Id significaverunt Aegyptii imagine Dei, quam pingebant tenentem manu zonam qua caelum et terram cingebant, intelligentes per zonam providentiam, qua Deus omnia colligit, continet et moderatur. Eandem significavit scala a terra in caelum porrecta, quam vidit Jacob, *Genes. cap. xxviii*.

37. **QUIS EST ISTA?** — Dixit Propheta, *non ex corde*, id est non ex Dei beneplacito, quasi penis innocentium Deus per se delectetur, mala Iudaeis evenisse: nec Deum eos studio humiliasse et afflixisse, jam ne quis dicat: Ergo a fortuna et casu haec Iudaei acciderunt, occurrat dicens, id tam impium et insulsum esse, ut a nemine dici possit. Hebraice est: *Quis est qui dicit: Fiat hoc, et Dominus non praecepit?* q. d. Nihil homini contingit in rebus humanis praeter Dei voluntatem et praeceptum, id est ordinationem, sive jubentem, sive permittentem. Ita Theodoretus, Rupertus, Hugo.

Aliter explicant alii, q. d. Quis tyrannus, verbi gratia Nabuchodonosor, dicit jubeatque aliquid mali fieri, ita ut id statim fiat, etiam praeter Dei voluntatem? q. d. Id fieri nequit: tyrannus enim est tantum instrumentum et virga furoris Dei, *Isai. x, 8*.

38. **EX ORE ALTISSIMI NON EGREDIENTUR NEC MALA NEC BONA?** — Pendet haec interrogatio ex vers. precedent. q. d. Quis tam impius sit, ut dixerit nec adversa, nec prospera evenire nobis ex ore, id est ex precepto et ordinatione Dei? Est haec consilio efficax in omni tribulatione, si cogitemus nihil evenire nobis, cuius auctor non sit Deus, et omnia ab eo attemporari ad nostram salutem, atque interim culpam nostram agnoscamus, ejusque clementiam et opem humiliter imploremus. Hoc est quod ait Isaias, cap. XLV, 6: « Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum. » Et Amos III, 6: « Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit. » Et Ecclesiasticus, cap. XI: « Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas, id est opulentia, a Deo sunt. »

39. **QUID MURMURAVIT?** — q. d. Cum puniatur homo, non excuset se, accusando fatum, fortunam, dei voluntatem; sed sua voluntati male et peccatis id tribuat, dicatque illud, *Psalm. CXXVIII*: « Cognovi, Domine, quia aequitas iudicia tua, et

(1) Illa vero si pro simplici negatione capiuntur: *Dominus nequaquam videt*, statuentium erit, vel referri hisce versibus impiorum horum Iudeorum voces, qui Deum querebant immeritum esse, et se a Deo negligi. Deoque committente fieri, quod improbi ipsos conterat, vel, *אין לו ראה, non videt*, hic valere non probat, quasi sit: non videt eum approbatione. Quo sensu tamen haec loquendi formulam Hebraeis usurpata fuisse, idoneo exemplo probari posse, equidem vehementer dubito. Alia vero, qui Prophetae verba sua ipsis persona continuari censent, verba *אין לו ראה*, interrogative capere necesse est. *אין לו* posito pro *אין לו, nonne?* Unde hic sensus emergit: Nonne videt Deus, quam atrociter hostes in nos saeviant et tanquam justus iudex suae immanitatis penas ab his repetit? Ita verba illa cepit Chaldaeus, qui ea sic reddit: *Fierine potest, ut in conspectu Jovis non reveletur?* (Rossmüller.)

adisque miseris laborant in obsidione, et postea cum capta urbe ducti sunt in carceres, et in Babylonem. Ita Lyranus. Labor ergo hic active capitur, non passive, *g. d.* « Laborem tuum, » scilicet, non quo tu laboras et dolens, sed quo eos laborare et dolere facias. Unde explicans subdit « Persequeris in furore, et contores eos sub oculis Domine. »

Allegorice, *g. d.* Laborem tuum, id est laboriosam vitam, passionem et crucem, quam tibi, o Christe, imposuerunt Judaei, reddo eis in excidio per Titum et Vespasianum. Ita Delrio. Huc pertinet expositio S. Hieronymi, vel potius Rabani, nisi quod ipse per scutum cordis accipit scandalum Judeorum, ex humana infirmitate quam videbant in Christo: « Dedit, inquit, eis scutum cordis, laborem suum; quia recto iudicio inde illos (Judeos) contra se superbe obstinatos exhibuit, unde ipse pro nobis in infirmitate laboravit; repulerunt quippe a se verba predicantium, qui dedignati sunt in Domino passionem, » *g. d.* Punivit Deus juste Judeos executione et oblatione, quia repulerunt Christum pro se in humanitate laborantem, allictum et patientem:

« ex eo enim sum magis amare. A coere debulissent, quo magis indigna pro eis suscepti; quia ergo hoc non fecerunt, sed a Christo laborante aversi sunt, hinc juste a Deo excecati et obrurati sunt. Sic et S. Gregorius, hom. 22 in *Evang.*: « Dabis, inquit, eis scutum laborem tuum; ne enim predicationis spicula eorum corda penetrarent, dum passionis ejus laborem dedignati sunt; quasi eundem laborem illius pro seculo tenerent, ut eo ad se transire ejus verba non permitterent, quo cum laborare usque ad mortem viderunt. » Denique Heclor Piatius sic exponit: Tu, Christe, dabis hominibus laborem quem pro eis suscepisti, ut sit eis scutum in omni tentatione. Tua passio erit illorum protectio, tuus labor erit illorum clypeus. At qui hunc repulerint vel neglexerint, hic alligentur et in gehennam ibunt. Verum hic sensus parum cohaeret litterae et contextui.

66. SUB COELIS, — de terra. Hoc vere accidit; nam per septuaginta annos captivitas omnes Jeremiae inimici perierunt, nec in Judaea aliquid ex eis reversus est: sicut in deserto perierunt omnes murmurantes, et soli Josue et Caleb Chanaan ingressi sunt, *Numer.*, cap. xiv, 29.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Rupertus et Hugo putant hoc cap. Jeremiam plangere excidium Hierosolymae per Titum et Romanos, quia ejus causam offert vers. ult., scilicet, quod Christum occiderint. Secundo, Helvæ, Lyranus et Dionysius putant eum plangere necem Josiae optimi regis, quo fuit causa ruinae et excidii Judaorum; quia ei successerunt impij filii, qui sua impietate rempublicam everterunt, et sic vers. ult. per Christum accipiunt Josiam. Tertio, Paulus Burgensis censet Prophetam plangere templi et cultus divini everisionem. Quarto verisimiliter, Theodoretus, Hugo, Bonaventura et Dionysius censent eum lugere lapsum urbis et templi, ac totius populi, praesertim nobilitatem juvenem, vers. 2, lacerantem, vers. 3, Nazaraeorum, vers. 7, mulierum coquentium filios, vers. 10, ex statu tamen felici in tamen miserum et infelicem: idque primo et proprie per excidium Chaldaeorum, deinde per excidium Romanorum. Inde, vers. 20, obiter avolat ad Christum, ac vers. 21, cladem minatur Idumaea, ac Judaeos spe melioris sortis consolatur.

Tropologica deplorat lapsum animae fidelis, et ruinam per peccatum, quae multo miserabilior est clade Hierosolymae (1).

1. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? 2. Filii Sion incluti, et amici auro primo: quomodo reputaverunt in vasa testea, opus manuum figuli? 3. Sed et laminae nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto. 4. Adhaesi lingua

(1) De templo et urbis desolatione praesertim agit in hoc capite, et primo, recenset Prophetam, primo, dirptionem, destructionem sanctuarii, et expoliationem et contemptum sacerdotum, 1, 2; secundo, dirptionem partium, partim impotentium parentum, proles perire sentientes, 3, 4; tertio, defectum et penuriam opulentorum et penuriam propter majora crimina praesentem Sodomitarum poenam majorem, 5, 6; quarto, gloriam et venerationem Nazaraeorum conversam in neglectum et contemptum, 7, 8;

quinto, famem extremam, vivos ad optandam mortem, et matres ad vorandos partus proprios inducentem, 9, 10; sexto, minus Domini incendio et everisionem completas, 11; septimo, hostes praeter omnium expectationem, urbe potitos, et incolas errantes, vulneratos, a se invicem abhorrentes, divisos et desperantes, 12, 14, 15.

Secundo, enumerat causas hujus mali, primo, merceda prophetarum, iniquitates et homicidia sacerdotum, 13; secundo, contemptum et irreverentiam laicorum erga sa-

lactentis ad palatum ejus in siti: parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis, 5. Qui vesebantur voluptuose, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. 6. Et major effecta est iniquitas filiae populi mei peccato Sodomorum: quae subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus. 7. Candidiores Nazari ejus nive, candidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. 8. Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis: adhaesi cutis eorum ossibus: aruit, et facta est quasi lignum. 9. Melius fuit occisis glebio, quam interfectis fame: quoniam isti extaberunt consumpti a sterilitate terra. 10. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos: facti sunt cibus earum, in contritione filiae populi mei. 11. Complevit Dominus furorrem suum, effudit iram indignationis suae: et succedit ignem in Sion, et devoravit fundamenta ejus. 12. Non crediderunt reges terra, et universi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Jerusalem. 13. Propter peccata prophetarum ejus, et iniquitates sacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus sanguinem iustorum. 14. Erraverunt caeci in plateis, polluti sunt in sanguine: cumque non possent, tenuerunt lacrimas suas. 15. Recedite, polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe sunt, et commoti dixerunt inter gentes: Non addet ultra ut habitet in eis. 16. Facies Domini divisit eos, non addet ut respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miseri sunt. 17. Cum adhuc subsisterem, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cum respiceremus attenti ad gentem, quae salvare non poterat. 18. Lubrificaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, appropinquavit finis noster: completi sunt dies noster, quia venit finis noster. 19. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis caeli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. 20. Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris: cui diximus: In umbra tua vivemus in gentibus. 21. Gaude, et letare, filia Edom, quae habitas in terra Ilus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque midaberis. 22. Completa est iniquitas tua, filia Sion, non addet ultra ut transmigrat te: visitavit iniquitatem tuam, filia Edom, discooperuit peccata tua.

1. QUOMODO, — quo tanto scelere hominum, quae tanta indignatione Dei?

OBSCURATUM EST AURUM. — « Aurum » vocat templum auro obiectum et fulgidum, II *Paral.* iii, 5 et 8, *g. d.* Quomodo templum ita fulgens auro, ut videretur totum esse aureum, imo aurum, jam igne crematum a Chaldeis, versum est in nigredinem, ut jam non aurum, sed fuligo et nigredo exusta esse videatur. Templi cladem praeceteris deplorat, tum quia ipsum erat quasi sedes et thronus Dei, tum quia ita auro erat fulgidum, ita structura magnificentem, ut esset orbis miraculum. Ita Chaldaeus, Rabanus, Hugo (1).

LAPIDES, — gemma, quibus Nationale, quod

erat vestis pontificis, ornabatur: ita Rabanus; vel simplicius, ut Hugo et Dionysius, « lapides, » quibus exstructum erat templum, dispersi sunt in plateis.

Secundo, Theodoretus, S. Thomas et Lyranus haec sic explicant, *g. d.* Quomodo status regni felix sub Josia et pius, jam sub ejus filiis mutatus est in miserum, impium et idololatrium, et « lapides, » id est civis ejus dispersi sunt per gentes?

Tertio, alii per aurum Josiae filios, principes et nobiles auro splendidos; per lapides sacerdotes et templi ministros aut doctores sapientiae et pietate insignes accipiunt. Ita Olympiodorus, Vatablus, Lyranus et Dionysius.

Quarto, R. Salomon per aurum intelligit ipsos vultus Judaorum, et facies antea fulgentes et nitentes ut aurum; nunc autem praesqualore effuscatos, letros et luridos, juxta illud *Joel.* ii, 6: « Omnes vultus redigentur in ollam, » id est denigrabuntur ut olla; et *Nahum* ii, 10: « Facies omnium eorum sicut nigredo olla. »

Quinto, D. Thomas refert haec ad obscurationem mentium: aurum enim est symbolum sapientiae et divinae cognitionis, quae in Judaeis per peccatum est obscurata; unde dicitur *Prover.* viii, 10:

cardes et seniores, 16; tertio, spem positam in exterorum auxilio, 17; quarto, subornatos cives, instantes hostes, captum regem, 18, 20.

Tertio, duobus extremis versibus vates sanorum afflictos animos erigit spei, non tantum vindictae, quam de infansitabili gentibus sumpturus sit idem, verum et finis miseriarum, quibus nunc opprimuntur, 21, 22.

(1) Facile accederemus sententiae Schultensii, qui aurum hoc loco non proprie capendum putavit, sed per metaphoram designare potorem Hebraei populi partem, eam quondam auri instar in Dei sanctuario fulgebat. Nam quod vers. 2 propriis, id hic improprie et allegorice verbum arguimus.